

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Promowanie przedsiębiorczości kobiet w regionie eurośroziemnomorskim”

(2007/C 256/25)

Dnia 17 stycznia 2007 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię sprawie: „Promowanie przedsiębiorczości kobiet w regionie eurośroziemnomorskim”.

Sekcja Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 14 czerwca 2007 r. Sprawozdawcą była Grace ATTARD.

Na 437. sesji plenarnej w dniach 11-12 lipca 2007 r. (posiedzenie z dnia 12 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 130 do 1 — 4 osoby wstrzymały się od głosu — przyjęła następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet przyjmuje z zadowoleniem pełne zaangażowanie Unii Europejskiej i państw śródziemnomorskich na rzecz partnerstwa eurośroziemnomorskiego, zgodnie z pięcioletnim programem prac Komisji Europejskiej, który wspiera w szczególności projekty zmierzające do rozwijania działań w zakresie emancypacji kobiet. W tym celu proponuje, by przeznaczono specjalne fundusze na finansowanie projektów z krajów regionu eurośroziemnomorskiego, które zaangażują się w pozytywne działania na rzecz konkretnej poprawy statusu prawnego kobiet ⁽¹⁾.

1.2 Komitet wzywa, by w ramach wdrażania konkluzji przyjętych na pierwszej eurośroziemnomorskiej konferencji ministerialnej poświęconej umacnianiu roli kobiet w społeczeństwie, wykorzystać stworzone mechanizmy przeglądowe do ścisłego monitorowania i oceny rozwoju przedsiębiorczości kobiet i podjąć środki na rzecz jej wspierania.

1.3 EKES wzywa, by w ramach europejskiej polityki sąsiedztwa (EPS) włączyć do krajowych planów działania konkretne środki i cele ukierunkowane na promowanie przedsiębiorczości kobiet.

1.4 Komitet zaleca, by w ramach EPS zwiększyć środki na rozwój przedsiębiorczości kobiet i na wsparcie techniczne dla nowych przedsiębiorstw zakładanych przez kobiety.

1.5 EKES przyjmuje z zadowoleniem inicjatywę podejmowaną przez Dyрекcję Generalną ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu oraz Dyрекcję Generalną ds. Pomocy UE (AIDCO) ⁽²⁾ skierowaną do przedsiębiorców w Europie i państwach partnerskich regionu śródziemnomorskiego. Komitet wzywa partnerów z regionu Euromed do podjęcia podobnych inicjatyw mających na celu zaspokojenie potrzeb regionu poprzez plany działania wynegocjowane ze śródziemnomorskimi państwami partnerskimi.

1.6 EKES wyraża zadowolenie z utworzenia przez Eurośroziemnomorskie Zgromadzenie Parlamentarne (EMPA) komitetu *ad hoc* ds. praw kobiet. Wzywa on Komitet do przedstawienia strategii rozwijania bieżącej działalności gospodarczej kobiet i promowania przyszłościowych i trwałych inicjatyw w obliczu globalnej konkurencji.

1.7 Komitet zaleca, by przy wdrażaniu Eurośroziemnomorskiej Karty dla Przedsiębiorstw ⁽³⁾ przyjąć środki dotyczące w sposób szczególny kobiet.

1.8 Należy podjąć wysiłki na rzecz zapewnienia równego udziału młodych kobiet i mężczyzn w młodzieżowych programach Euromedu oraz w ich kierownictwie.

1.9 EKES przyjmuje z zadowoleniem inicjatywę Eurośroziemnomorskiej Platformy Młodzieży utworzenia eurośroziemnomorskiej sieci grup młodzieżowych zajmujących się kwestią równouprawnienia ⁽⁴⁾ oraz eurośroziemnomorskiej sieci dla młodych przedsiębiorców ⁽⁵⁾.

1.10 Komitet uważa, że najlepsze rezultaty w promowaniu przedsiębiorczości kobiet mogłyby przynieść: współpraca międzyministerialna, udział pozostałych zainteresowanych stron, takich jak przedstawiciele instytucji finansowych, agencje wykonawcze, przedstawiciele środowisk gospodarczych, eksperci i podmioty, zapewniające środki w wymianie poglądów na temat obszarów priorytetowych, oraz ułatwanie przenoszenia własności istniejących przedsiębiorstw na kobiety.

1.11 Komitet wzywa do wzmocnienia roli organizacji pozarządowych i stowarzyszeń społeczno-zawodowych zaangażowanych w promocję działalności gospodarczej kobiet poprzez partnerstwa publiczno-prywatne.

1.12 EKES wzywa partnerów z regionu Euromed do zorganizowania konferencji na temat kobiet-przedsiębiorców działających w tym regionie w celu omówienia związanych z tym zagadnień i sformułowania propozycji dotyczących wkładu kobiet w stawianie czoła globalnym wyzwaniom, przed którymi stoi region.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/barcelona_10/docs/10th_comm_en.pdf.

⁽²⁾ http://ec.europa.eu/europeaid/index_en.htm.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.cesie.org/cms/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=85.

⁽⁵⁾ REX/222 Raport Informacyjny — Wsparcie dla młodzieży w śródziemnomorskich państwach partnerskich CESE 642/2006.

1.13 Komitet potwierdza swoje przekonanie o znaczącej roli, jaką odgrywa promowanie przedsiębiorczości kobiet w regionie eurośrodkziemnomorskim w tworzeniu aktywnej i dynamicznej gospodarki mogącej sprostać wyzwaniom globalizacji.

1.14 Komitet uważa, że umacnianie środowiska sprzyjającego przedsiębiorczości kobiet jest warunkiem wstępnym rozwoju dostępu do rynku w regionie Euromed i w krajach UE.

1.15 EKES zaleca, by przy rozwiązywaniu przyszłych wyzwań stojących przed kobietami-przedsiębiorcami przeprowadzać dalsze badania w celu określenia specyficznych potrzeb wewnątrz każdego kraju w tym regionie.

1.16 Komitet zauważa istnienie różnych centrów monitorowania, takich jak Global Entrepreneurship Monitor (GEM), Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), Bank Światowy, które obserwują przedsiębiorczość w regionie eurośrodkziemnomorskim, zalecałyby jednak utworzenie platformy odpowiedzialnej za lepsze przekazywanie wyników obserwacji decydom politycznym, a także za zbieranie danych i ich rozpowszechnianie wśród mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw działających w tym regionie. Platforma ta mogłaby skupić swą uwagę przede wszystkim na:

- a. obszarach, w których kobiety-przedsiębiorcy napotykają szczególne trudności,
- b. wspieraniu i rozwijaniu programów skierowanych do kobiet-przedsiębiorców,
- c. opracowaniu mechanizmów dotyczących statusu prawnego współprzedsiębiorcy i współmałżonka współpracującego oraz ich zabezpieczenia socjalnego,
- d. działaniach wzmacniających ochronę socjalną i status prawny kobiet prowadzących własną działalność gospodarczą.

1.17 EKES zaleca, by w dziedzinie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK):

- nadać priorytetowe znaczenie zachętom do inwestowania w infrastrukturę i strategiom poprawiającym dostęp do nowych technologii TIK;
- poprawić dostęp do infrastruktury i szkoleń w zakresie technologii TIK kobietom podejmującym własną działalność gospodarczą w celu ułatwienia marketingu i dostarczenia konsumentowi towarów odpowiednimi kanałami dystrybucji, jako że technologie te mogłyby również służyć lepszemu marketingowi;
- zwiększać udział kobiet w kształtowaniu polityki w zakresie technologii TIK oraz w ich rozwoju i projektowaniu poprzez nawiązywanie kontaktów z branżowymi firmami i innymi zainteresowanymi stronami w celu tworzenia nowych możliwości współpracy i wspólnych działań.

Komitet usilnie apeluje do Stałego Forum Uniwersyteckiego Euromedu ⁽⁶⁾, powołanego do życia w Tampere, o priorytetowe traktowanie problematyki płci w swoich inicjatywach, szczególnie dotyczących przedsiębiorczości.

⁽⁶⁾ <http://www.medainstitute.fi/?navi=360&lang=2>.

1.18 Komitet zaleca zwrócenie szczególnej uwagę na wpływ środków masowego przekazu, szczególnie telewizji, na kształtowanie ducha przedsiębiorczości wśród kobiet.

2. Zalecenia w zakresie mechanizmów wspierania przedsiębiorczości kobiet w regionie eurośrodkziemnomorskim

2.1 Należy wprowadzać konkretne działania i programy, dzięki którym kobiety będą mogły w większym stopniu przyczynić się do wzrostu gospodarczego i rozwoju. Niektóre z tych działań można określić w planie działania o jasnych ramach czasowych i procedurach oceny, a działania te powinny obejmować:

1. Mechanizmy budowania potencjału oraz systemy wsparcia, które zachęcają kobiety do zastanowienia się nad środowiskiem, w którym żyją i pracują, oraz sposobami aktywnego uczestniczenia w jego rozwijaniu poprzez ich własne zdolności. Może to obejmować promowanie sposobów tworzenia grup samopomocy.
2. Inwestycje w infrastrukturę i usługi społeczne na rzecz wspierania kobiet w pracy i samozatrudnieniu.
3. Zdefiniowanie tradycyjnej działalności przedsiębiorczej, MŚP oraz indywidualnego samozatrudnienia.
4. Stworzenie równych szans dla wszelkiej wielkości przedsiębiorstw prowadzonych przez mężczyzn, jak i tych prowadzonych przez kobiety.
5. Stworzenie równego systemu prawnego umożliwiającego kobietom podpisywanie dokumentów i posiadanie własności.
6. Dostosowanie do specyficznych potrzeb szkolenia dla kobiet prowadzących lub posiadających przedsiębiorstwa. Dodatkowo może to obejmować programy mentorskie, tworzenie organów zawodowych oraz doradztwo w sprawach prawnych i fiskalnych.
7. Stworzenie „przedsiębiorstw wzajemnej gwarancji”, tj. organów gospodarczych, których członkami są właściciele MŚP oraz które działają jako poręczyciele wobec instytucji bankowych.
8. Realizacja specjalnych programów ułatwiających tworzenie przedsiębiorstw przez migrujące kobiety i grupy mniejszościowe.
9. Mechanizmy służące informacji i wspieraniu tworzenia przedsiębiorstw społecznych i spółdzielni.
10. Współpraca i tworzenie wspólnych sieci z partnerami z UE w celu poznania struktur i mechanizmów (w tym najlepszych wzorców), które doprowadziły do powstania wartości dodanej gdzie indziej.

11. Polityki edukacyjne promujące ducha przedsiębiorczości od najwcześniejszych lat życia⁽⁷⁾. Duch przedsiębiorczości powinien być rozumiany jako proces uczenia się przez całe życie, który rozpoczyna się w szkole podstawowej. Może to zapewnić zwiększoną elastyczność w różnych fazach życia danej osoby.
12. Większe włączanie kobiet w procesy decyzyjne na wszystkich szczeblach: rządowym, lokalnym i sądowym.
13. Udostępnienie zamówień publicznych małym i średnim przedsiębiorstwom — a szczególnie przedsiębiorstwom prowadzonym przez kobiety — w celu pobudzenia wzrostu gospodarczego.
14. Wprowadzenie konkretnych celów działania na rzecz równości płci w polityce zatrudnienia, obejmujących wskaźniki ilościowe i jakościowe, jest kluczowe dla zwiększenia liczby kobiet-przedsiębiorców, zapewnienia zatrudnienia oraz polepszenia jakości zatrudnienia⁽⁸⁾.

3. Stan obecny i wyzwania

3.1 Ważne jest, by nie traktować praw kobiet w oderwaniu od roli odgrywanej przez nie w rozwoju gospodarczym. Niezwykle istotne jest zaangażowanie wszystkich partnerów społecznych w celu uznania związku między prawami człowieka, demokracją, rozwojem i prawami kobiet. Należy dać pierwszeństwo zniesieniu przeszkód wynikających z tradycji, kultury i praktyk rodzinnych, by wzmocnić pozycję kobiet.

3.2 Zmierzenie się z problemem nierównego traktowania płci oraz kwestią edukacji i zatrudnienia w regionie Euromed wymaga podjęcia skoordynowanego wysiłku na rzecz stworzenia warunków, w których kobiety mogłyby rozwijać działalność gospodarczą.

3.3 Wskaźnik analfabetyzmu wśród kobiet na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej, chociaż różni się w poszczególnych krajach, jest nadal bardzo wysoki i wynosi średnio 42 %, podczas gdy ten sam wskaźnik wśród mężczyzn wynosi 21 %. Jednakże, w ciągu ostatnich dwudziestu lat zaobserwowano pozytywną tendencję w zakresie wyrównywania dostępu do edukacji, chociaż istnieją pod tym względem różnice między krajami. W każdym kraju objętym badaniem zaobserwowano znaczącą różnicę między wskaźnikiem umiejętności pisania i czytania wśród młodzieży płci żeńskiej (wiek 15-24 lata) i wśród dorosłych kobiet (od 24 lat wzwyż)⁽⁹⁾.

3.4 W ostatnim dziesięcioleciu możliwości znalezienia pracy przez kobiety poprawiły się w wyniku kształcenia i szkolenia oraz na skutek rozwoju sektorów charakteryzujących się największym zapotrzebowaniem na pracowników płci żeńskiej, takich jak usługi socjalne, szkolnictwo i ochrona zdrowia oraz zawody związane ze świadczeniem usług. Jedynie 32 % kobiet w wieku produkcyjnym pracuje lub poszukuje pracy poza domem. W tradycyjnych warstwach społecznych, w których dziewczynki posyłane są do szkoły, zniechęca się kobiety do poszukiwania zatrudnienia.

3.5 System edukacyjny powinien promować inicjatywy w zakresie przedsiębiorczości oraz podejmowanie ryzyka. Zasadnicze znaczenie ma tworzenie krajowych planów kształcenia w celu poprawy jakości kształcenia podstawowego i zniesienia analfabetyzmu wśród kobiet, zwłaszcza wśród kobiet niepełnosprawnych lub znajdujących się w słabszej pozycji.

3.6 Podczas gdy edukacja w zakresie spraw obywatelskich i podnoszenie świadomości na temat społecznych, politycznych, ustawowych i gospodarczych praw kobiet ma istotne znaczenie, należy również kształcić finansistów i inne zainteresowane podmioty w zakresie potrzeb kobiet prowadzących działalność gospodarczą.

3.7 Dyskryminację ze względu na płeć powinno się postrzegać jako kwestię o zasadniczym znaczeniu w wymiarze społecznym i politycznym oraz w kontekście ogólnego promowania wzrostu gospodarczego w regionie. Tzw. kodeks pozycji osobistej (ang. Personal Status Code), czyli konkretne role oraz status narzucany kobietom przez społeczeństwo przy wykorzystaniu tradycyjnego prawa rodzinnego, dyskryminuje kobiety. Status prawny kobiet regulujący ich udział w działalności gospodarczej, politycznej, społecznej, obywatelskiej i kulturalnej stanowi nadal jedną z głównych barier, mimo że prawie 190 państw, w tym w regionie arabskim, ratyfikowało Deklarację Milenijną⁽¹⁰⁾.

3.8 Należy w większym stopniu eksponować i wspierać tradycyjne małe przedsiębiorstwa prowadzone przez kobiety. Obejmuje to działalność o charakterze niezarobkowym prowadzoną przez kobiety w domu oraz tradycyjne zajęcia. Należy zapewnić szkolenia i wsparcie w celu promowania rozwoju i modernizacji wielu rodzajów działalności w zakresie rzemiosła i małej przedsiębiorczości, które można przeobrazić w produktywnie i płatnie zatrudnienie poprzez stworzenie nadających się do wprowadzenia na rynek usług wzmacniających pozycję gospodarczą kobiet.

3.9 Największy jest udział kobiet w sektorze rolniczym. Na obszarach wiejskich odznaczających się dużym odsetkiem kobiet niepiśmiennych lub takich, które ukończyły jedynie szkołę podstawową, dostęp do zasobów szkoleniowych jest bardzo ograniczony⁽¹¹⁾. Kobietom często brakuje świadomości i pewności siebie, by poprawić własną sytuację oraz sytuację swojej rodziny. Stąd też potrzebują zintegrowanych programów, które wzmacniałyby ich zdolność działania i zapewniały szkolenia w zakresie umiejętności zawodowych, przedsiębiorczości i podstawowych umiejętności biznesowych. Należy im również pomóc w opracowywaniu rentownych biznesplanów i ułatwić dostęp do pożyczek na rozpoczęcie działalności oraz do kredytów na tworzenie mikroprzedsiębiorstw we własnych wioskach. Programy szkoleniowe powinny umożliwiać kobietom wiejskim łączenie inicjatyw rolniczych oraz inicjatyw w innych dziedzinach, a także przyczyniać się do wspierania ich działalności pozarolniczej przez mężczyzn zamieszkujących te same społeczności.

3.10 Istotne jest tworzenie niewielkich spółdzielni, które wspierałyby kobiety angażujące się w działalność gospodarczą.

⁽⁷⁾ Ingrid JERNECK, „Rozbudzanie ducha przedsiębiorczości poprzez edukację i kształcenie”.

⁽⁸⁾ Opinia EKES-u „Zatrudnienie i przedsiębiorczość — rola społeczeństwa obywatelskiego oraz organów lokalnych i regionalnych z uwzględnieniem kwestii płci”, sprawozdawca: Luis Migiel PARIZA CASTAÑOS.

⁽⁹⁾ The World Bank Central Database (April 2006) [Centralna baza danych Banku Światowego (kwiecień 2006 r.)].

⁽¹⁰⁾ Nadia Hijab, 2001: Laws, Regulations and Practices impeding Women's Economic Participation in the MENA Region [Prawa, przepisy i praktyki utrudniające udział kobiet w życiu gospodarczym na Bliskim Wschodzie i w Afryce Północnej], raport przedłożony w kwietniu Bankowi Światowemu.

⁽¹¹⁾ Economic Empowerment of Rural Palestinian Women [Wzmocnienie pozycji ekonomicznej kobiet palestyńskich na obszarach wiejskich — program MEDA, EuropeAid — styczeń 2006 r. — grudzień 2007 r. — wspólny projekt rozwojowy opracowany przez Palestynę, Izrael i UE].

3.11 Duże znaczenie ma również pomaganie kobietom-przedsiębiorcom w odkrywaniu nowych sektorów, w których mogłyby one przejmować inicjatywę gospodarczą i rozwijać nietradycyjną działalność gospodarczą, w tym kształtować swe zdolności na polu reklamy, marketingu i wyceny oraz orientować się na rynki zagraniczne.

3.12 Stwarzanie możliwości rozwijania przez kobiety działalności gospodarczej wymaga dogłębnej znajomości obecnej i przyszłej sytuacji społeczno-gospodarczej w poszczególnych regionach.

3.13 Niezbędne jest zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron w celu likwidacji barier napotykanych przez kobiety i wprowadzenia w życie konkretnych strategii i programów umożliwiających im wniesienie większego wkładu do wzrostu gospodarczego i rozwoju.

3.14 Kluczowe znaczenie ma dostęp do środków finansowych. Należy podnieść pułap kredytów, aby zachęcić mikroprzedsiębiorców i przedsiębiorców działających na niewielką skalę do rozwoju i inwestowania w swoje firmy. Rządy i podmioty zapewniające środki mogłyby zachęcać oficjalne instytucje pożyczkowe do wspierania powyższych projektów. Decydenci powinni zawsze mieć na uwadze różnice istniejące między MŚP a mikroprzedsiębiorstwami, jeśli chodzi o kwestie organizacyjne, finansowe, wydajność i potencjał wzrostu.

3.15 Zachęty do podejmowania nowych przedsięwzięć gospodarczych i zakładania przedsiębiorstw powinny obejmować zwiększenie skuteczności sektora mikrokredytów oraz przyznawanie przez banki komercyjne odpowiednich i realistycznych warunków udzielania pożyczek.

3.16 Organizowanie wystaw poświęconych marketingowi i promocji w omawianym regionie i w państwach członkowskich UE może stwarzać możliwości podejmowania inicjatyw eksportowych, zwłaszcza w sektorze wytwórczym.

3.17 Przyszłość kobiet w regionie Euromed należy postrzegać w ogólnym kontekście gospodarczym, politycznym, społecznym i rodzinnym. Bez wzrostu gospodarczego i poprawy wskaźnika zatrudnienia kobiety będą nadal dyskryminowane w nierównej rywalizacji z mężczyznami.

3.18 Należy wprowadzać konkretne strategie i programy, dzięki którym kobiety będą mogły w większym stopniu przyczynić się do wzrostu gospodarczego i rozwoju.

3.19 Strategie skierowane konkretnie do kobiet-przedsiębiorców mogą być dla nich szansą wyrwania się z tradycyjnych struktur ekonomicznych i zwiększenia inwestycji w sektorze przedsiębiorstw.

3.20 Wszelkie inicjatywy powinno się poprzedzać badaniami określającymi konkretne potrzeby każdego kraju oraz mocne i słabe strony kobiet poprzez segmentację różnych grup wiekowych i specjalistyczne badania sektorowe.

3.21 Konieczne jest określenie i ocena środków krajowych podejmowanych w związku z nowo powstającymi przedsiębiorstwami, udzielaniem informacji i poradnictwem, wsparciem finansowym, szkoleniami, systemem mentorskim i tworzeniem sieci kontaktów w celu identyfikacji i wymiany najlepszych wzorców postępowania między północą a południem regionu Euromed, jak również między krajami leżącymi w południowym pasie tego regionu. Monitorowanie postępów wśród krajów partnerskich z regionu Euromed musi mieć charakter trwały, by zapewnić zwiększanie pełnego udziału kobiet w życiu gospodarczym ich kraju.

3.22 Transnarodowe programy realizowane w regionie Euromed umożliwiają stowarzyszeniom kobiet biznesu dzielenie się doświadczeniami i sprawdzonymi wzorcami, co jest skutecznym sposobem rozwijania działań i umiejętności w zakresie przedsiębiorczości.

3.23 Franczyza może być użytecznym narzędziem wzmocnienia zdolności działania kobiet poprzez stwarzanie im możliwości samozatrudnienia i prowadzenia niewielkich firm. Może ona zmniejszyć ryzyko związane z uruchamianiem nowego przedsięwzięcia, gdyż pozwala na korzystanie z wypróbowanych rozwiązań i umiejętności. Istotną rolę odgrywa również poprawa skuteczności centrów zasobów biznesowych. Potrzebne jest rozwijanie zdolności biznesowych poprzez odwoływanie się do udanych rozwiązań praktycznych i programów innych krajów.

3.24 Wykorzystywanie nowych obszarów, takich jak technologie informacyjne i komunikacyjne (TIK), badania i rozwój, zarządzanie mediami i produkcja innowacyjnych programów medialnych, jak również wykorzystywanie nowych niszy rynkowych w branży turystycznej, może otworzyć nowe możliwości dla działalności gospodarczej kobiet.

3.25 Technologie TIK przyczyniają się do zwiększania wydajności, wzrostu, konkurencyjności i zatrudnienia. Rozwój tego sektora ma kluczowe znaczenie dla utrzymania globalnej konkurencyjności regionu Euromed. Przy tworzeniu niezbędnej infrastruktury istotne jest zapewnienie jej powszechnej dostępności i przeciwdziałanie poszerzaniu się „cyfrowej przepaści”, zwłaszcza wśród kobiet i grup społecznych odznaczających się wysokim wskaźnikiem analfabetyzmu. Rozwój technologii TIK, który wnosi wartość dodaną, wzmocni przedsiębiorczość zarówno mężczyzn jak i kobiet.

3.26 Portal internetowy poświęcony przedsiębiorczości kobiet ⁽¹²⁾ prowadzony przez Dyрекcję Generalną Komisji Europejskiej ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu może stanowić pożyteczne narzędzie dzielenia się najlepszymi rozwiązaniami i tworzenia sieci kontaktów.

3.27 Możliwe jest tworzenie formalnych stanowisk pracy w ramach instytucji świadczących opiekę nad dzieckiem, co również pomoże kobietom godzić obowiązki rodzinne z zawodowymi.

3.28 Wspieranie samozatrudnienia kobiet i dostarczanie informacji na ten temat łągodzi presję związaną z imigracją. Może to prowadzić do tworzenia miejsc pracy tak w kraju pochodzenia, jak i w państwie przyjmującym.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/womenentr_portal.htm.

4. Proces barceloński i EPS

4.1 Celem europejskiej polityki sąsiedztwa jest wzmocnienie integracji gospodarczej UE i jej partnerów. Kwota środków z budżetu przyznanych na okres 2007-2013 na partnerstwo eurośródziemnomorskie w ramach EPS wzrosła o 32 % do poziomu 12 miliardów euro. Jednakże nie poświęca się należytej uwagi promowaniu działalności gospodarczej kobiet.

4.2 Na sesji plenarnej Eurośródziemnomorskiego Zgromadzenia Parlamentarnego w dniach 16-17 marca 2007 r. Komitet otrzymał status stałego obserwatora z prawem zabierania głosu na wszystkich posiedzeniach Zgromadzenia. Stwarza to Komitetowi znakomitą możliwość promowania rozwoju działalności gospodarczej kobiet.

4.3 Na pierwszej ministerialnej konferencji eurośródziemnomorskiej na temat wzmocnienia roli kobiet w społeczeństwie, która odbyła się w Stambule w listopadzie 2006 r. ⁽¹³⁾ strony zobowiązały się do promowania przedsiębiorczości kobiet poprzez poprawę ich dostępu do ziemi, środków finansowych, rynków, informacji, szkoleń i sieci kontaktów oraz zachęcanie instytucji finansowych do opracowywania produktów dostosowanych do potrzeb kobiet, w szczególności poprzez zapewnianie mikrokredytów.

5. Eurośródziemnomorska Karta dla Przedsiębiorstw

5.1 W czasie piątej ministerialnej konferencji eurośródziemnomorskiej, która odbyła się w Caserta we Włoszech 4 października 2004 r., ministrowie przemysłu zatwierdzili program prac w zakresie współpracy w przemyśle na lata 2005-2006. Jedną z propozycji dotyczyła wymiany wiedzy i doświadczeń na temat kształcenia w zakresie przedsiębiorczości.

5.2 W rezultacie Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu wyszła z inicjatywą Eurośródziemnomorskiej Karty dla Przedsiębiorstw ⁽¹⁴⁾, którą poparło dziewięciu partnerów z regionu Euromed. Wśród jej kluczowych przesłańek jest wykształcenie w regionie Euromed społeczeństwa przenikniętego duchem przedsiębiorczości poprzez działanie skierowane zarówno do młodych jak i do dorosłych oparte na systemie kształcenia na wszystkich szczeblach i uczeniu się przez całe życie. Jednakże nie przedstawia ona konkretnych sposobów podejścia do wyzwań, przed którymi stoją kobiety-przedsiębiorcy.

5.3 Karta jest skutecznym narzędziem poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej. Promowanie przedsiębiorczości kobiet nie było jednak ani naczelną zasadą, ani jednym z celów branych pod uwagę przy wprowadzaniu karty w życie.

5.4 Chociaż program prac w zakresie współpracy eurośródziemnomorskiej w przemyśle na lata 2007-2008 czerpie z dotychczasowych dokonań i wzmocnia środki na rzecz skutecznego działania, to znowu nie wymienia on promowania przedsiębiorczości kobiet jako swego celu.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/comm/external_relations/euromed/women/docs/conclusions_1106.pdf.

⁽¹⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/ind_coop_programmes/med/doc/f1949_en.pdf.

5.5 Szereg inicjatyw zrealizowanych przez Komisję Europejską może służyć jako przykłady najlepszych rozwiązań i wymiany wiedzy między państwami UE i innymi krajami leżącymi w basenie Morza Śródziemnego ⁽¹⁵⁾.

6. Rola społeczeństwa obywatelskiego

6.1 Zorganizowane społeczeństwo obywatelskie odgrywa znaczącą rolę w emancypacji kobiet, w zwiększaniu ich udziału w życiu publicznym i w organach przedstawicielskich oraz w promowaniu ich działalności gospodarczej.

6.2 Bazując na silnie ugruntowanej tradycji pomagania osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji, włączając w to m.in. kobiety niepełnosprawne i kobiety, które mają bardzo ograniczony dostęp (lub nie mają żadnego dostępu) do kształcenia i szkoleń, można by było lepiej wykorzystać istniejące środki oferując szkolenia w zakresie zarządzania i finansów.

6.3 Poprzez partnerstwa publiczno-prywatne organizacje pozarządowe i społeczno-zawodowe mogą w skuteczny sposób pobudzać wzrost gospodarczy ⁽¹⁶⁾. Tego rodzaju partnerstwa są w stanie poszerzać zakres usług świadczonych w ramach działalności zarobkowej.

6.4 Szkolenia i akredytacje to kolejne obszary potencjalnej działalności doświadczonych organizacji samorządowych i społeczno-zawodowych w celu wyeliminowania nierównego dostępu płci do edukacji.

7. Rola EKES-u

7.1 Komitet ma do odegrania ważną rolę w zapewnianiu udziału społeczeństwa obywatelskiego w realizacji polityki eurośródziemnomorskiej w zakresie integracji kobiet w życiu gospodarczym i społecznym ⁽¹⁷⁾.

7.2 Komitet wniósł wkład w dyskusję na temat kobiet i kwestii zatrudnienia poprzez przedstawienie sprawozdania na 21. posiedzeniu Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego UE-Turcja w dniach 13-14 lipca 2006 r. ⁽¹⁸⁾ Ponadto EKES przygotowuje sprawozdanie na temat kobiet i przedsiębiorczości na następne posiedzenie Komitetu, które odbędzie się w listopadzie 2007 r. w Turcji.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/women-dgentr-active>.
<http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/craft/craft-women/database-women.htm>.

⁽¹⁶⁾ file://E:\PPP for women entrepreneurship.htm, 8.3.2007.

⁽¹⁷⁾ Rola organów doradczych oraz organizacji społeczno-zawodowych we wdrażaniu układów stowarzyszeniowych oraz europejskiej polityki sąsiedztwa.

⁽¹⁸⁾ Wspólny Komitet Konsultacyjny UE-Turcja.

7.3 W końcowej deklaracji przyjętej na Eurośródziemnomorskim Szczycie Rad Społeczno-Gospodarczych i Podobnych Instytucji w Lublanie w Słowenii w dn. 15-17 listopada 2006 r. ⁽¹⁹⁾, uczestnicy zobowiązali się do podjęcia szeregu inicjatyw na rzecz zaangażowania kobiet w życie społeczne i gospodarcze, w szczególności poprzez rozwój przedsiębiorczości kobiet.

7.4 Komitet przyjmuje także z zadowoleniem uznanie przez ministrów znaczenia wzmocnienia roli społeczeństwa obywatelskiego i zwiększania jego zdolności działania poprzez poprawę stosunków między z jednej strony rządem i parlamentem, a z drugiej strony organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, organizacjami kobiecymi, młodzieżowymi, związkami zawodowymi, stowarzyszeniami biznesowymi i zawodowymi i poprzez współpracę między administracją krajową, regionalną i lokalną.

7.5 W ramach procesu barcelońskiego Unia Europejska uruchomiła szereg programów, z których część adresowana była bezpośrednio do młodzieży z obszaru eurośródziemnomorskiego. Komitet przedstawił raport informacyjny w sprawie

wsparcia dla młodzieży w śródziemnomorskich państwach partnerskich, w którym poruszona została również kwestia promowania przedsiębiorczości kobiet ⁽²⁰⁾.

8. Wnioski

8.1 Komisja Europejska powinna dopilnować przeprowadzenia analizy oddziaływania strategii będących częścią europejskiej polityki sąsiedztwa, w tym programów MEDA, oraz systematycznie uwzględniać zagadnienia związane z płcią. Rola kobiet w przedsiębiorczości w regionie Euromedu ma zasadnicze znaczenie dla sprostania gospodarczym wyzwaniom globalizacji. Regionalny program Komisji Europejskiej dla Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej służący propagowaniu roli kobiet w życiu gospodarczym stanowi pozytywny krok. By osiągnąć wyznaczone cele, należy przedsięwziąć środki gwarantujące konsultacje z właściwymi przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego, w tym kobiecych organizacji pozarządowych, we wszystkich fazach projektu: planowania, realizacji, oceny i monitorowania.

Bruksela, 12 lipca 2007 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ http://www.europarl.europa.eu/intcoop/empa/home/final_declaration_ljubljana_112006_en.pdf.

⁽²⁰⁾ Raport Informacyjny — Wsparcie dla młodzieży w śródziemnomorskich państwach partnerskich.